

(1) ಪೂತು=ಬಲೆ, ಬಾಪು ಎಂಬಂತೆ ಬಳಸುವ ಒಂದು ಕೊಂಡಾಟದ ಮಾತು, -ಉದ್ಧಾರ.

2) ಮರುರೇ=ಕೊಂಡಾಟದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಒಂದು ಅವ್ಯಯ.)

***

'ನನಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೋಪವಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನಳನೃಪನು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು. ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮೈತ್ರೇಯ ಮುನಿ ಪುಂಗವರು ಇತರ ಮುನಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ನಳಮಹಾರಾಜನು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ರಾಜನನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ನಸುನಕ್ಕರು. ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು,

'ಎಲೇ ನಳನೃಪತಿ, ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕೃಪೆ ಸದಾ ಇದೆ. ನಿನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಕಲಿಪುರುಷನಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೇಡುಂಟಾಯಿತು. ನೀನು ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಗಲಿ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈಡಾದೆ, ತುಂಬಾ ನೊಂದೆ. ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸರಳವಾಗಿ ಬದುಕಿದೆ. ಕುಲಾಂಗನೆಯಾದ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಿರಿ ಸಂಪತ್ತು ಲಭಿಸಿತು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸರಿಸಮಾನರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?'

'ಪೂಜ್ಯರೇ, ಎಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದ.'

'ರಾಜನೇ, ಆ ಕಲಿಪುರುಷನು ಹಿಂದೆ ಹರಿಗೆ ನೆಲೆಗಡಿಸಿದ. ಈಶ್ವರನು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ದಯಾಹೀನನಾದ ಅವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕಾಡಿಸಲು ಹಲವು ದಿನ ಕಾದು ಹರದಿಂದ ನಿನಗೆ ತಗುಲಿಕೊಂಡ. ನೀನು ಇತರ ರಾಜರಂತಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭನ ಪ್ರತೀರೂಪ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ನಿಲ್ಲಲಾಗದ ಕಲಿಪುರುಷ ಬೇಗ ತೆರಳಿದ. ನಿನಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿ ನಳನೃಪನನ್ನು ಹರಸಿದರು. ಮುನಿವೃಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿತು.

ನಳ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ನಲವಿಂದ ಆರತಿ ಬೆಳಗಿದರು. ಲಲನೆಯರು. ಕೂಡಿ ಶೋಭಾನೆ ಹಾಡಿದರು. ಕಣಕೆಗಳು ಊದಿದವು. ಶಂಖ ದ್ವನಿಗೈದವು. ಭೇರಿ ಮೃದಂಗಗಳು ಬಾರಿಸಿ, ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯಗಳು ರಭಸದಲ್ಲಿ ಮೊಳಗಿ ಜನರನ್ನು ರಂಜಿಸಿದವು.

ನಳನೃಪನಿಗೆ ರಾಜಗುರುಗಳು ಮುಯ್ಯಳನ್ನು ಓದಿಸಿದರು. ಮುನಿಗಳು ದಮಯಂತಿಗೆ ಮುತ್ತೈದೆಯರ ಸದಾ ಇರಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದರು.

ಧರ್ಮರಾಜನೇ ಕೇಳು ವಿದರ್ಭರಾಜ ಭೀಮನೃಪಾಲನು ಮುನಿವರ್ಯರನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೋವು, ಕನಕ ಮೊದಲಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದನು. ನಳನೃಪನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಆಭರಣಗಳನ್ನು, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಪುರಜನರನ್ನು ಸಂತೈಸಿ, ಎಲ್ಲ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟೊಟ್ಟನು. ಓಲಗವು ಚದುರಿತು. ಯಾಚಕರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ರಾಜರುಗಳು ತಮ್ಮ ನಗರಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಚೈದ್ಯ ನೃಪತಿಯು ಅಯೋಧ್ಯಾಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ದಂಡು ನಡೆಯಲಿ ನಿಷಧಪುರಿಗೆ

ನಳನು ದಮಯಂತಿಯೊಡನೆ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಸಿರಿಯ ಹಿರಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದನು. ಅನಂತರ ಮಾವ ಭೀಮನೃಪನೊಡನೆ

ಒಡಲು

ಪ್ರೀತಿಯ
ಬೆಳಕು
ಚೆಲ್ಲಿದ
ಹಣತೆ
ನನ್ನೊಡಲ
ಕವಿತೆ

★ ರಾಂಚಂದ್ರ ಕೊಪ್ಪಲು

ಈಶ್ವರ

ತಾನು ನಿಷಧಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಭೀಮನೃಪನು,

'ನಿಷಧಪುರಿಗೆ ದಂಡು ನಡೆಯಲಿ. ಭಂಡ ಪುಷ್ಕರನ ಮಾತೇನು? ಚಿಂತಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಏಳಿ, ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ರಾಜರ ತಂಡವು ಉತ್ತೂಹದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ನಳನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರು ಪ್ರಬಲವಾದ ಆಯುಧಗಳೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಡೆದರು. ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಜೇನು ಹಾಕಿ ರಥಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದರು. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮದಗಜಗಳು ಗುಂಪಾಗಿ ನಡೆದವು. ಕಾಲಾಳುಗಳು ಒಂದುಗೂಡಿದರು.

ಸಮುದ್ರ ಭೋರ್ಗರವಂತೆ ಭೇರಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ನಳರಾಜನು ಅಗಣಿತ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಅವನು ಏರಿದ ರಥವು- ಹಿಂದೆ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅವನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿದರ್ಭಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟ ರಥವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ನವರತ್ನಗಳಿಂದ ಹೊಳೆವ ಸುವರ್ಣಕಲಶ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅದು ಮನ್ಮಥನ ವಾಸಸ್ಥಾನದಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು.

ನಳರಾಜನ ಸೈನಿಕರ ದಾಳಿಗೆ ದಿಕ್ಕುಲಕರೇ ಅಂಜಿದರು! ಮುಂಚೂಣಿಯ ಸೈನಿಕರು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ನಳನ ದಾಳಿ ತಿಳಿದ ಪುಷ್ಕರನು ಕೋಪಗೊಂಡು ದಳಪತಿಯನ್ನು ಕರೆದು,

'ನಳನು ರಾಜು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಬರ ಹೇಳಿ. ಅವನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಸಾಗರದಂತಹ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಪುಷ್ಕರನ ಸೈನಿಕರು ಹರಿಗೆ (1), ಖಡ್ಗ, ತೋಮರ (2), ಪರಶು (3) ಮುದ್ದರ (4) ಕುಂತ (5) ಬಲ್ಲಡ (6) ಪರಿಘ (7), ಚಕ್ರ, ತ್ರಿಶೂಲ, ಕಕ್ಕಡಿ (8) ಭಂಡಿವಾಳ (9) ಸುರಗಿ (10) ಸಬಳ (11) ಮುಸುಡಿ (12) ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಅಸ್ತ್ರಾ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಳನ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ನಡೆಸಿದರು.

(1. ಹರಿಗೆ=ಗುರಾಣಿ

2. ತೋಮರ=ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಮೊನಚಾಗಿರುವ ಈಟಿಯಂತಹ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಯುಧ

3. ಪರಶು=ಗಂಡುಗೊಡಲಿ

4. ಮುದ್ದರ=ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಯುಧ; ಸುತ್ತಿಗೆ

5. ಕುಂತ=ಈಟಿ; ಭರ್ಜಿ

6. ಬಲ್ಲಡ= ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಯುಧ; ಈಟಿ, ಭಲ್ಲೆ

7. ಪರಿಘ= ಕಬ್ಬಿಣದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಯುಧ; ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೊನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗದೆ.

8. ಕಕ್ಕಡ=ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಿಸಿ ಉರಿಸುವ ಕೈದೀಪ; ದೀವಟಿಗೆ

9. ಭಂಡಿವಾಳ=ಕೈಯಿಂದ ಎಸೆಯುವ ಸಣ್ಣ ಭಲ್ಲೆ ಯಂತಹ ಆಯುಧ

10. ಸುರಗಿ=ಸಣ್ಣ ಕತ್ತಿ; ಚೂರಿ

11. ಸಬಳ=ಈಟಿ; ಭರ್ಜಿ; ಕೊಂತ

12. ಮುಸುಡಿ=ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಯುಧ)

ನಳನ ಸೈನಿಕರು ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. 'ಎಲವೋ, ಸಣ್ಣ ಚುಕ್ಕಿಗಳಿರಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಭಲೇ, ಭಾಪುರೇ

ಉದ್ಭೋಷದೊಡನೆ ತಮ್ಮವರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದರು. ಆಯುಧಗಳಿಂದ ರಭಸವಾಗಿ ಹೊಡೆದರು. ಸುರಗಿಗಳಿಂದ ಆನೆಗಳನ್ನು ತಿವಿದರು. ರಥಗಳನ್ನು ಮುರಿದರು. ಮೂದಲಿಸುತ್ತ ಪರಿಘಾ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಕಾಲಾಳುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದರು.

ಗುಂಪಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಕಡಿದು ಹಾಕಿದರು. ಸೈನಿಕರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಕಡಿದರು. ಸಾಹಸದಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತ ನುಗ್ಗಿ ಬರುವ ವೈರಿ ನಾಯಕರ ರಕ್ತ ಸಿಡಿಸಿದರು. ಅದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲೆ ಹರಿಯಿತು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಜಗಜಟ್ಟಿಗಳು ದೇವತೆಗಳೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕಾಳಗ ನಡೆಸಿದರು. ಸಾರಥಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ರಥಿಕರು ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ವೈರಿಗಳ ತಲೆಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸಿದರು. ತೇರಿನ ಕುದುರೆಗಳು ಮುಗ್ಗರಿಸಿದವು. ರಣಧೀರರು ಹೋರಾಡಿ ಗಾಯಗೊಂಡು ನರಳಿದರು.